

פרוטרקול מס' 253
מישיבת ועדת השירותים הציבוריים
שהתקיימה ביום א', ה' בטבת, תשל"ז
שעה 11.00 (26.12.76)

ב כ ח ד

חברי הועדה: היו"ר ח. גרוסמן

מ. גז
ל. דיציאן
מ. ידיד
ב"צ קשת
פ. שיינמן

מוזמנים:

א. כריק - היועץ המשפטי, משרד הסעד
מר נחשי - אמרכ"ל השירות למפגור
מר קנדל - מפקח ערצי על המעונות למפגור

יועץ משפטי לועדה: י. אליאסוף

מזכירת הועדה: ש. כרם

רשמה: מ. טרלו

סדר היום: חוק הפיקוח על מעונות, תשכ"ה - 1965
תקנות בדבר תקן עובדי מעונות ללוקים בשכלם והכשרתם
בדבר תנאי כשירותם של מנהלי מעונות ללוקים בשכלם.

היו"ר ח. גרוסמן:

אני פותחת את הישיבה.

אני רוצה להזכיר שכיום ראשון הבא נבקר בבית חולים "איתנים" ונקיים שם ישיבה בהשתתפות מנכ"ל משרד הבריאות.

חוק הפיקוח על מעונות, תשכ"ה - 1965
תקנות בדבר תקן עובדי מעונות ללוקים בשכלם והכשרתם בדבר תנאי כשירותם של מנהלי מעונות ללוקים בשכלם

י. אליאסוף:

בדיון הקודם היתה שאלה מה זה "משרה" האם זו משרה או משרה של האיש. כמה שעות הוא צריך לעבוד בשבוע, או 8 שעות כיום. הועדה הביעה דעות לכאן ולכאן. בנוסח שהובא היום זה מוצא את ביטויי כטבלאות. יש בעלי תפקידים שלגביהם משרה פירושו מספר השעות המקובל לגביהם, ויש בעלי תפקידים שלגביהם משרה פירושו 8 שעות ביום. יש כאלה שמשרה לגביהם זה לפי המקובל במקצוע שלהם, ויש כאלה שמשרה לגביהם זה מספר השעות שהם צריכים לזכור במקום. אני מפנה לטבלאות בעמודים 2 ו-3.

א. בריק:

הטבלא הראשונה מדברת על תקן כוח אדם במעון לפי מספר החוסים בו. החלקה היא מ-13 עד 54, מ-55 עד 108 וכו'. ישנן משרות הקיימות בכל מוסד בלי להתחשב בגודלו, ויש משרות התלויות בגודלו של המוסד. מאחר והדברים ברורים, נצטרך לצרף את הטבלא. הטבלא השניה מדברת על כוח אדם שמספיל בכל קבוצה.

טבלא שניה מדברת על הקבוצה הקטנה של 12 חוסים ומי צריך לספיל בה, גם המבנה כאן אחר.

סעיף 1 - הגדרות

ל. דיציאן:

בקשר לתפקיד המנהל, אחריותו על התקציב בהתאם לחוק התקציב... איזה קשר יש לזה עם חוק התקציב?

י. אליאסוף:

מדובר במעונות של משרד הסעד.

ל. דיציאן:

אני חושב שאפשר להסתפק ב: אחראי על תקציב המעון.

היו"ר ח. גרוסמן:
אנחנו רוצים לקבוע זכר שיחייב את כולם.
יכול להיות שנתקנות צריך להיות משהו
על אחידות ההוצאות לחוסה. אם זה כך, זה צריך להיות כמסגרת
תקציב מאושר של משרד הסעד.

א. בריק:
מציע: אחריות לבצוע התקציב המאושר
למעון.

מר קנדל:
התקציב במוסד ממשלתי הכנסת קובעת
ע"י חוק התקציב. במוסד פרטי משרד
הסעד קובע את התקציב.

ל. דיציאן:
חוק התקציב שאנחנו מקבלים ככנסת איננו
מאשר את כל הספרים. החוק מאשר תקציב
כולל של כל משרד ומשרד על סעיפי המשנה, אבל לא עד כדי כך שהכנסת
מאשרת את התקציב של מעון זה או אחר.

היו"ר ח. גרוסמן:
ככל משרד יש פירוט של המוסדות.
במקרה זה אני מוכנה למחוק: "לפי חוק
התקציב".

ב"צ קשת:
חל שינוי לגבי כישורי המנהל. היום
מאפשרים לקבל מורה מוסמך בעל נסיון
של 7 שנים. יש כאן הקלה. דורשים מהמנהל הרכה אבל לא דורשים
הכשרה, שום נסיון כטיפול חריג. מורה שלימד בבית ספר רגיל
ויש לו נסיון של שבע שנים עם ילדים טובים ו"מפונקים", יכול
לקבל את האחריות לילדים מפגרים מכלי שיהיה לו כל נסיון בשטח זה.
מה זה "הפעלת צוות"? איזה מורה מפעיל
צוות? או שתמחקו את זה, או שתסבירו. אם אתם רוצים להרחיב
את האפשרויות, אני לא אתנגד. האם אינכם חושבים שלנהל מוסד
למפגרים זה תפקיד אחראי ודרושה לזה השכלה בשטח המיוחד, שיהיה
מוסמך לעבודה סוציאלית, פסיכולוג או מחנך בעל נסיון מיוחד.

היו"ר ח. גרוסמן:
אין תואר של מנהל בית ספר, זה תפקיד.
אולי אתה רוצה להתנות שזה יהיה שהיה
כבר מנהל בית ספר. יש גם מורים בכירים שמפעילים צוותים לצרכים
פדגוגיים שונים.

מר קנדל:
כאשר ניסחנו את התקנות, עמד לפנינו
המצב בשטח היום. התקנות לא מתייחסות
אך ורק למעונות הממשלתיים אלא גם למעונות ציבוריים ופרטיים.
בעת קביעת הכישורים, אינך יכול לגזור גזרה שאין הציבור יכול
לעמוד בה, כי אתה עלול להגיע למצב שלא יהיו לך מועמדים למנהלי
מעונות פרטיים, אנשים שיענו על כל הדרישות.

אנחנו דורשים השכלה אקדמאית בחינוך, בסוציולוגיה או בפסיכולוגיה או בעבודה סוציאלית ונסיון של חמש שנים; נסיון של חמש שנים בחינוך והפעלת צוות; או מורה מוסמך ונסיון של שבע שנים והפעלת צוות. אנחנו מעמידים כישורים פורמליים מצד אחד ומצד שני את הוותק המקצועי שלו. המנהלים היו בדרך כלל מורים שתוך מספר שנים עברו לתפקיד של מנהל. אלה הדרישות שדורש משרד החינוך על מנת למנות אדם למנהל. לחטיבת הביניים ולחטיבה העליונה יש דרישות של השכלה אקדמאית. אצלנו הבעיה יותר קשה. אם ניקח את האוניברסיטאות ואת הסמינרים שעוסקים בחינוך מיוחד, זה עד רמת פיגור גבולית של 65-80. כל מה שלמטה או שיועברו לבתי ספר לאמביצילים או כאשר מתעוררות בעיות סוציאליות ויש צורך להוציא את הילד מהבית, הוא יועבר למעון למפגרים. אין הכשרה ספציפית באוניברסיטה. אנחנו רוכשים את הנסיון בשטח. כאשר מתקבל מפהל לעבודה, אני אבדוק מבין המועמדים את האדם שנראה לי כקרוב ביותר שיתאים לדרישות של המציאות. אני אעדיף איש חינוך עם השכלה אקדמאית אותו מנהל יקבל הכשרה כמעונות אחרים ותיקים יותר, וירכוש בשדה את הנסיון.

ב"צ קשת: בדמונה הכנסתם אדם ללא נסיון, אדם נחמד מאד אבל לא רכש נסיון.

מר קנדל: אני קיבלתי את האדם לעבודה. הוא עבר מספר מוסדות, אמנם רק כמה ימים כי היינו זקוקים לו באופן דחוף. הוא נכנס לעבודה במוסד בו היו 60 חוסים. הוא בוגר בית הספר לחינוך בבאו-שבע בתואר ב.א. עם חמש שנים של וותק כהוראה. הוא בא מתחום של טעוני טיפוח ואת הנסיון הוא רוכש כמרוצת הזמן. לימינו עומדת המדרשה להכשרת מטפלות שעוסקת בהכשרת המטפלות בתחום של הפיגור העמוק.

ה"ר ח. גרוסמן: אולי נוסיף: עבר תקופת הכנה בטיפול במפגרים?

ב"צ קשת: אני מקבל שיש אדם שלא גמר אוניברסיטה ולא למד פסיכולוגיה והוא מנהל המוסד הטוב ביותר בעולם. אבל צריך להגביל את זה. אתם נותנים אחריות לגיהול מעון לילדים, ועליו האחריות מבחינה חינוכית, טיפולית, מינהלית, תקציבית. בין זה ובין פסיכולוגיה וסוציולוגיה וחינוך אין ולא כלום. אתה אומר שהוא עבר כמה ימים בכמה מוסדות. אין לך מושג אם הוא מבין משהו בהנהלת, בכספים, והוא אחראי לדברים האלה. יש לי הרגשה שמנהל מוסד גם צריך לעסוק בבעיות תקציב, מבנים ומינהל. אומרים שאי אפשר לקבל אדם שגמר פסיכולוגיה וגם מינהל עסקים, אין כאלה. אז שיעבור הכשרה אחרת. אם קובעים את הכישורים שיהיו לו הכישורים וגם ההכשרה. בדימונה יושב אדם יוצא מן הכלל והוא עלול להיכשל משום שלא איפשרו לו לקבל נסיון רציני.

יש חינוך ויש חינוך מיוחד. הייתי
מוסיף שמדובר בחינוך מיוחד.

פ. שיינמן:

מ. ידיד: אם נפנה את תשומת הלב לחינוך מיוחד,
נחטיא את המטרה. אם נאמר מורה
שעבד 7 שנים ועבר הכשרה מיוחדת לצורך התפקיד, אני חושב שזה יענה.

היו"ר ח. גרוסמן:

נאמר: ועבר תקופת הכנה.

תומך בדעת היו"ר.

מ. ידיד:

ל. דיציאן: צריך חמש שנים של נסיון בחינוך
וחמש שנים של הפעלת צוות. מורה
שעסק בהוראה, לא הפעיל צוות. זה צריך להיות מורה שעסק בתפקיד
מינהלי. או שניתן הגדרה מה זה "הפעלת צוות".

היו"ר ח. גרוסמן:

אם כך, נסיון של 5 שנים ושנתיים
הפעיל צוות.

א. בריק: התקנות מדברות על עובדות החיים,
אינכם רוצים שהתקנות לא יעמדו
במבחן החיים. כאן יש שילוב בין הרצוי והמצוי. לגבי הנסיון
שהציע ח"ה"כ קשת, אני חושב שזה מוצדק. יכולנו לכתוב נסיון
של א שנים בחינוך ובעבודה עם מפגרים, לו יכולנו למצוא אותם -
זה היה טוב. כיום איננו יכולים לעשות זאת.
מוצע כאן שכל מנהל כזה יעבור תקופת
הכנה. אנחנו לא יכולים לקבל את המנהל לעבודה.

היו"ר ח. גרוסמן:

אותו איש שקיבלתם כדימונה, לו
הייתם מקבלים אותו שנה קודם או
חצי שנה קודם ונותנים לו לעבור נסיון במוסדות שונים, זה היה
טוב. אם יש לו הכשרה מוקדמת, זה בסדר. אם אין לו, עליך לתת
לו כמה זמן אפשרות להסתכל במוסד אחר.

ל. דיציאן:

אני חושב שאדם כזה צריך שיהיה
לו נסיון של חמש שנים בהפעלת צוות.

היו"ר ח. גרוסמן:

אם יש לו נסיון בהפעלת צוות בבית-ספר
ברחביה, זה לא אותו דבר כמו לעבוד

במוסד למפגרים.

מר קנדל:
אני מקבל את הקביעה שלמנהל צריך לתת הכשרה מתאימה לפני כניסתו לתפקיד. אין לנו פרוספריטי גדול של מועמדים. נוצרה מציאות. חיפשנו הרבה מועמדים, קשה היה למצוא איש בשביל המוסד בדימונה. כשנמצא אדם היה זמן שהמעון אמור היה להתחיל לפעול, לכן אי אפשר היה לתת לו את ההכשרה המתאימה.

מעון בנוי על דיסציפלינות שונות. יש צוות טיפולי, חינוכי, משקי וכו'. מנהל במעון הוא כמו מנצח בתזמורת. המגמה היום היא להפעיל את האנשים הטובים כמרכזי מגמות.

מהי עבודתו של המנהל במסגרת של הפעלת צוותות. בעלי התפקידים המרכזיים מקיימים ישיבות צוות.

היו"ר ח. גרוסמן:
לפי התקנות המועמד מתבקש להיות בעל נסיון בהפעלת צוות. איזה נסיון של הפעלת צוות אתה רוצה? מאיפה הוא רכש את זה?

מר קנדל:
אם היה מנהל קודם ואם לא היה מנהל, הוא יצטרך לרכוש נסיון בשדה.

ל. דיציאן:
או שאתם אומרים מה זה הפעלת צוות או שאתם מוחקים את זה. אחרת תצטרכו לו ומי שיש/נסיון של 5 שנים או 7 שנים, שלא הפעיל צוות, יהיה פסול.

ב"צ קשת:
הסעיף הזה לא טוב. אני בעד הקלה ולא בעד החמרה. הדבר החשוב בשבילי הוא שהאדם יהיה מתאים. אני מציע להוריד בהרבה את שנות הנסיון, אני מציע שהעמיד את זה על שנתיים או שלוש שנים. לדעתי טוב יותר להכניס לזה אנשים צעירים. אני מציע למחוק את "הפעלת צוות" ולכתוב במקום זה: היתה לו הכנה מוקדמת בתוך המסגרת של טיפול במפגרים.

א. בריק:
ההכשרה לא אנחנו המצאנו עכשיו, היא קיימת במכרזים שיוצאים ע"י גופים שונים, ע"י נציבות שירות המדינה, לגבי מנהלי מעונות למפגרים. השתמשנו במה שקיים שם. לנו היה ברור שבהפעלת צוות הכוונה לצוות של עובדים. אדם שיהיה מנהל מוסד למפגרים צריך להיות לו נסיון של הפעלת צוות, בין אם זה מנהל בית ספר או אדם שעבר כמנהל מגמה מסוימת והפעיל כמה מורים והדריך אותם. זו היתה הכוונה שלנו. אינני חושב שכדאי למחוק את זה.

ל. דיציאן:

יש הבדל בין מכרז ובין תקנות שהן חוק. אם מי שהוא מוציא מכרז וכתוב בו שאם צריך להיות מפעיל צוות, ואחר-כך הוא לא מפעיל צוות, וועדת המכרזים מקבלת את האיש, איש לא יוכל לערער על זה חוץ מזה שנפגע ישירות. אבל אם ממנים מנהל שלא עונה על הכישורים האלה אתם אחראים לכל מה שיקרה מחר. הכיטוי הזה "הפעלת צוות" אינו אומר שום דבר.

א. בריק:

אני הצעתי להוסיף: הפעלת צוות עובדים.

היו"ר ח. גרוסמן:

אני מציעה להוריד את הזמן מ-5 ל-3 שנים, ומ-7 שנים ל-5 שנים. אני חושבת שכדאי להשאיר משהו כמו: הפעיל צוות עובדים במשך שנתיים.

א. בריק:

מציע: ובלבד שתינתן לו הכשרה במעון לפי תכנית עבודה שתיקבע ע"י שר

הסעד.

מ. ידיד:

אני לא מתנגד להוריד את מספר השנים. האם משרד החינוך, כשהוא מוציא מכרז למנהלים, קובע מספר שנים. אולי נלמד משם משהו.

היו"ר ח. גרוסמן:

זה לא אותו דבר.

י. אליאסוף:

חייב להיות נסיון של שלוש שנים וגם כשיר לעבודה סוציאלית. שני בעלי התפקידים האחרים צריכים להיות עם נסיון של שלוש שנים בחינוך. צריכה להיות הכשרה במעון לפי תכנית של שר הסעד.

מ. ידיד:

כל כמה זמן מדווחים למפקח? אני רוצה להוסיף שזה יהיה אחת לששה

חודשים.

מר קנדל:

באופן מעשי זה אחת לששה חודשים.

י. אליאסוף:

ישנן הוראות על דרכי פיקוח על מעונות. פה מדובר על התפקיד של

המנהל.

מ. ידיד:

אני רוצה שבאיזה מקום יכתב שמנהל המוסד מדווח אחת לששה חודשים בכתב.

היו"ר ח. גרוסמן: אין לי ספק שאין לזה מקום בתקנות האלה.

ה ו ח ל ס

הסעיף המדובר על אחריות המנהל לתקציב יתוקן ותימחקנה בו המלים: בהתאם לחוק התקציב.

הסעיף הקובע את כישורי המנהל יתוקן, תייוספנה המלים: ובלבד שתינתן לו הכשרה במעון לפי תכנית עבודה שתיקבע ע"י שר הסעד.
במקום נסיון של 5 שנים יהיה: 3 שנים; במקום נסיון של 7 שנים, יהיה: 5 שנים.

תפקיד אם הבית

ב"צ קשת: אני חושש שאתם תוציאו את כל אמהות הבתים מהמערכת שלהן. אי אפשר להטיל על אם בית תפקידים שהיא לא תוכל לעמוד בהם ולפסול אותה מפני שהיא לא יכולה לעמוד בתפקידים אלה. אני מציע שאנשי משרד הסעד יקחו את הסעיף בחזרה וישקלו אותו מחדש.

היו"ר ח. גרוסמן: אין לי ספק שהתפקידים שהטלתם על אם הבית הם כל כך מגוונים, כתחומים שונים, שקשה יהיה למצוא מועמדות מתאימות.

י. אליאסוף: משרד הסעד לקח את תאור התפקידים מתוך תאורי התפקידים של אנשים העובדים בשירות המדינה. יכול להיות שזה מוגזם כי זה כא לתת דרגה יותר גבוהה לאותו מנהל או אם הבית. אולי הועדה רוצה לתת הנחייה למשרד הסעד, להינתק מזה ולקבוע רמת תפקידים שהיא טובה למוסדות.

א. בריק: בהצעה הראשונה הצענו תמצות של כל התפקידים האלה. אנשי השירות למפגך חשבו שכדאי להביא בפני הועדה את התאור הזה. אולי נחזור להצעה הראשונה.

מ. ידיד: בעבר אישרנו תקנות לגבי כתי אבות ובתי ילדים וכו'. הייתי מציע לראות מה עשינו שם.

א. בריק: זו הצעתי. הנוסח יוכא לוועדה.

היו"ר ח. גרוסמן:

מה כתוב על הכישורים של אם הבית במעונות ילדים? אני חושבת שהדרישות צריכות להיות יותר חמורות. אני מבקשת להביא לי נוסח בין זה לבין זה. מה שכתוב באחד זה יותר מדי ומה שכתוב בשני זה פחות מדי.

מ. גז:

האם זה ענין של השכלה או ענין של התמחות בצורה מסוימת. מדוע צריכה להיות אם הבית גם פסיכולוגית וגם מחנכת וגם עם לב ועם תפישה. כל הדברים האלה שאתם מונים אותם באדם אחד.

י. אליאסוף:

ככל שההשכלה נמוכה יותר, הנסיון צריך להיות גדול יותר.

מ. גז:

יכול להיות הפרופסור הגדול בעולם והוא לא יוכל לשבת שם. אני דורשת מאם הבית הרבה יותר מאשר דיפלומות.

היו"ר ח. גרוסמן:

את ההשכלה היסודית הייתי מוחקת לפחות 10 שנות לימוד.

ב"צ קשת:

מדוע הוצאתם את זה שאם הבית צריכה להיות בוגרת של בית ספר

לכלכלת בית?

א. בריק:

זה מתאים למציאות שלנו.

היו"ר ח. גרוסמן:

אני מקבלת את ההערה של ח"כ קשת. נצטרך להבחין בין אלה שצריך

לקבל לאלה שכבר נמצאות במקום.

מ. קנדל:

אנחנו קיבלנו את אלה שהתחילו פעם כמטפלות ועברו את המדרשה.

הדרישה שם היא 8 - 10 שנות לימוד, והן עברו הכשרה תוך כדי עבודה.

ה ו ח ל ט

יובא נוסח מתוקן לוועדה.

תפקיד רכז חינוכי

ב"צ קשת:

אינני נכנס לתפקידיו של רכז חינוכי. את הכישורים אינני מבין.

האדם שצריך להזריך מורים, הורים וילדים מפגרים, אין לו כל נסיון בשטח החינוך המיוחד? הייתי מוחק את "רצוי חינוך מיוחד", ולכתוב השכלה אקדמאית בחינוך מיוחד....

אני חושבת שצריך להוסיף גם פסיכולוג.
גם הוא יכול להיות מדריך חינוכי.

היו"ר ח. גרוסמן:

גם מורה לחינוך מיוחד.

פירוש יתר של התפקידים מפריע.

ל. זיציאן:

אם אין היום אנשים בחינוך מיוחד שילכו לזה, מה נעשה?

א. בריק:

השכלה אקדמאית בחינוך מיוחד, או מורה מוסמך להוראה ובעל נסיון של

היו"ר ח. גרוסמן:

שנתיים לפחות כטיפול במפגרים.

הורדנו את הדרישות של הנציבות.

מר נחש י:

הנציבות היום כבר מוכנה לקבל מועמדים עם השכלה תיכונית וקורס השתלמות לחינוך מיוחד. אנחנו חושבים שזה מעט מדי. אין רכזים חינוכיים עם השכלה מלאה בחינוך מיוחד.

למי שיש השכלה בחינוך מיוחד עם תואר אקדמאי, לא נתבע ממנו נסיון

היו"ר ח. גרוסמן:

של תקופת טיפול. בסמינר למורים יש מגמה של חינוך מיוחד. זו השכלה אקדמאית?

לא. הם יזכו בזה.

מר קנדל:

קודם גומרים את הסמינר למורים ואחר-כך מוסיפים שנה למגמה המיוחדת. במקרה

היו"ר ח. גרוסמן:

כזה, למי שיש השכלה פורמלית בחינוך מיוחד, אפשר לקבל אותו לתפקיד ללא נסיון. מהאחרים צריך לבקש נסיון בשטח זה. הוא יכול קודם לעבוד כמורה ואחר-כך להיות רכז אשגוג.

אדם שעבר סמינר בחינוך מיוחד הוא המועמד שלנו הטוב לרכז חינוכי.

ב"צ קשת:

כל היתר, גם בעלי השכלה גבוהה, חייבים בתקופת נסיון.

אנחנו במגע עם משרד החינוך. אנחנו מעוניינים שרכזי החינוך יהיו גם מנהלי

מר קנדל:

בתי ספר במעונות. זה שונה במשרד החינוך.

א. בריק:
השכלה אקדמאית בחינוך מיוחד או
השכלה בחינוך מיוחד, או בעל נסיון
של שלוש שנים בחינוך, מורה, מוסמך בעל נסיון של חמש שנים לפחות.

ב"צ קשת:
מציע גם כאן להכניס: שעבר תקופת הכנה.

היו"ר ח. גווסמן:
מסכימה להכניס את : שעבר תקופת
הכנה.

נוסח מתוקן יובא לוועדה.

המשך הדיון נדחה.

הישיבה ננעלה בשעה 12.45